

ลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของประชาชน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

**Conservation Characteristic of the Long Paddling Boats Competitional
Tradition to Promote the Cultural Tourism of the People in Selaphomi
District, Roi Et Province**

พระศรีรัชมงคลบัณฑิต¹

Phrasrirajamongkolpandit

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาและแนวทางแก้ไข และเสนอแนะลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวโดยเก็บข้อมูลจำนวน 20 ตัวอย่าง ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่มย่อย และสังเกตการณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนให้ความร่วมมืออนุรักษ์ประเพณีระดับหนึ่งแต่ยังขาดความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลกระทบทางเศรษฐกิจมีเชิงบวกเล็กน้อยเชิงลบค่อนข้างชัดเจน ด้านสังคมมีผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ ปัญหาหลักก็คือ เงินทุนและการบริหารจัดการ ลักษณะที่ควรเป็นในการอนุรักษ์ประเพณีนี้คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและต้องผลักดันให้เป็นประเพณีวัฒนธรรมในระดับจังหวัดจึงจะสามารถอนุรักษ์สืบสานได้ตลอดไป

คำสำคัญ 1. การอนุรักษ์ 2. ประเพณีการแข่งขันเรือยาว 3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4. การบริหารจัดการ

Abstract

The objectives of the research article were to study conservation, the economic and social impact, problems and find the solutions and to suggest the methods of conservation of the the Long Paddling Boats tradition, The sample in this study consisted of 20 persons. The methods of data collection include a in-depth interviews, Small Group Discussion, and Observation Structure. The findings are as follows : The characteristic of the preservation of the Long Paddling Boats Competitional Tradition was to some extent cooperated by the local people but still Scarce of Understanding in the Cultural Tourism object. Economic impact was a little bit positive, whereas as for the negative impact, it was apparent. In social impact was positive and negative. There were two main problems : one is the money, another is partly the

¹ป.ธ.9, ศน.ม. อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

administration of it. The characteristic which should be probable concerning the preservation of the competition tradition was the administration based on the participation, In addition, the competition committee were to try their best to push it, so that it was progressive and became the provincial tradition and culture. By means of this only preservation the Long Paddling Boats Competitional Tradition could remain forever.

Key words 1. Conservation 2. The Long Paddling Boats Competitional Tradition
3. Cultural Tourism 4. Administration

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย (Phenomena)

อำเภอเสลภูมิมีประเพณีแข่งเรือยาวประมาณเดือนสิงหาคมถึงกันยายนของทุกปีที่บ้านฝักกาดหญ้า หมู่ 3 และ 4 ตำบลนาเลิง ซึ่งประเพณีแข่งเรือยวับว่าเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญสมควรอนุรักษ์ บ้านฝักกาดหญ้านั้นตั้งมานานก่อน พ.ศ. 2480 ปัจจุบันแบ่งเป็นหมู่ 3 และหมู่ 4 ตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำชีด้านทิศตะวันออก มี 2 วัด ประชากรทั้งหมด 953 คน (ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านฝักกาดหญ้า หมู่ 3, 2549) ชาวบ้านมีอาชีพทำนา ด้านประเพณีวัฒนธรรมนั้น มีเรือยาว 3 ลำ (วัดสุปัญญาาราม บ้านฝักกาดหญ้า, 2549) ปัจจุบันปัญหาหลักของประเพณีการแข่งเรือยาวคือขาดกำลังฝีพายและขาดผู้สนับสนุนหลักเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ถ้าเงินปล่อยไป ประเพณีการแข่งเรือยาวที่อำเภอเสลภูมิอาจจะหมดไปได้

ประเพณีการแข่งเรือยาวเป็นมรดกด้านวัฒนธรรมชุมชนที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่งซึ่งทุกภาคส่วนควรให้ความร่วมมือกันอนุรักษ์ไว้ ดังคำแถลงนโยบายของรัฐบาลด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมว่า พื้นฟูและสืบสานคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น...(คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช ต่อรัฐสภา, 2551) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ข้อ 5) เชื่อมโยงบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถานศึกษาในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชน...(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10) และสอดคล้องกับกลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ กลุ่มเรื่องที่ 10 ว่า การวิจัยเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (กลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมียุทธศาสตร์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมว่า (3) สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีพื้นบ้านกีฬาพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีพันธกิจข้อที่ 4 ว่า รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่

เหมาะสม มีนโยบายข้อที่ 4 ว่า ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ดำรงความเป็นชาติไทยตามวิถีประเพณี และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ข้อ 7.1 เป้าหมายเชิงปริมาณ (20)ว่า จำนวนกิจกรรมที่จัดร่วมกับชุมชนในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 5-7 กิจกรรม/ปี (แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2549-2553) และจังหวัดร้อยเอ็ดก็มีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ เมื่อปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชาวอำเภอเสลภูมิไว้ให้ได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชาวอำเภอเสลภูมิ มีความสำคัญมากต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเพราะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในละแวกนั้น ได้เป็นอย่างดี แต่ประเพณีแข่งขันเรือยาวนี้ถ้าไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังจะเป็นระบบแล้วอาจสูญสิ้นไปได้ ผู้วิจัยได้ทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษาลักษณะหรือแนวทางที่จะมีส่วนช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวอำเภอเสลภูมิและใกล้เคียง และเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย (Research Objectives)

- 2.1 เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนอำเภอเสลภูมิ
- 2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากประเพณีการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนอำเภอเสลภูมิ
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนอำเภอเสลภูมิ
- 2.4 เพื่อเสนอแนะลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนอำเภอเสลภูมิ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชาวอำเภอเสลภูมิ
- 3.2 ความหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นตนของชาวบ้าน
- 3.3 การสืบสานวัฒนธรรมและการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวบ้าน
- 3.4 จะก่อให้เกิดความสามัคคีมากยิ่งขึ้นระหว่างชาวบ้าน
- 3.5 ก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นของสังคม
- 3.6 การทำงานแบบเป็นทีมทุกคนมีส่วนร่วม
- 3.7 มีผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ศึกษาได้แก่บ้านพักกาดหญ้า ตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนบ้านพักกาดหญ้า หมู่ที่ 3 และ 4 และพระสังฆาธิการที่มีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการแข่งเรือยาวของบ้านพักกาดหญ้าซึ่งถือว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบ Snowball Technique จนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ จำนวน 20 ตัวอย่าง โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย 2 อย่าง คือ ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) และการสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง (Observation Structure) โดยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามกระบวนการวิจัยแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาพร้อมทั้งปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม นำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยได้ทำการตรวจสอบแบบ Triangulation Method

5. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพระสังฆาธิการ (In-Depth Interview) 2 รูป คือ เจ้าอาวาส วัดบ้านพักกาดหญ้า และพระพนิตพิณย์ผู้อุปถัมภ์วัด มีดังนี้ เจ้าอาวาสอายุ 36 ปี น.ธ.เอก ป.ธ. 4 ประโยค ปริญาโท ส่วนพระพนิตพิณย์อายุ 77 ปี น.ธ.เอก ป.ธ. 5

ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เจ้าอาวาสค่อนข้างจะพูดได้ตรงประเด็นมากกว่าท่านเจ้าคุณ ด้านลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีประเด็นความเห็นต่อประเพณีการแข่งเรือยาวเจ้าอาวาสบอกว่าเป็นเรื่องดีที่จะได้สืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้ ส่วนท่านเจ้าคุณตอบคนละเรื่องกับคำถาม ประเด็นวิธีบริหารจัดการทั้ง 2 รูปพูดตรงกันเฉพาะเรื่องคณะกรรมการ ประเด็นวิธีการดูแลรักษาเรือทั้ง 2 รูปกล่าวว่า มีคณะกรรมการดูแล ประเด็นรูปแบบการตอบแทนเจ้าของเรือและฝีพายเรือ ทั้ง 2 รูปตอบว่า เงินและอาจเพิ่มคือถ้วยรางวัล ประเด็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ ทั้ง 2 รูประบุว่า มีการออกหนังสือ ป้ายโฆษณา สื่อวิทยุ รั้วประกาศและแจกใบปลิว

ด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประชาชน เจ้าอาวาสมองว่า ไม่ได้สร้างรายได้ให้ชาวบ้าน ชาวบ้านเองต้องจ่าย ส่วนท่านเจ้าคุณกลับมองว่า ทำให้มีรายได้จากการขายสินค้า ผลกระทบต่อสังคมด้านดีทั้ง 2 รูปกล่าวว่า ทำให้มีความสมัครสมานสามัคคีกันระหว่างประชาชน พระสงฆ์สามเณร ทำให้รู้จักกันรักใคร่ชอบพอกัน ด้านไม่ดีทั้ง 2 รูปกล่าวว่า ขาดแรงสนับสนุนเพราะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงพอสมควร และมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันบ้างเนื่องจากการดื่มสุราเมรัย และเมื่อมีมหรสพ เช่น หมอลำหมู๋ หมอลำซิ่ง ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ทั้ง 2 รูปกล่าวว่า มีผลกระทบบ้าง เช่น มีอาชีพชั่วคราวสำหรับฝีพายทั้งบ้านพักกาดหญ้าและมาจากบ้านอื่น และเอาของมาขาย

ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ทั้ง 2 รูป กล่าวว่า มีปัญหาเรื่องเงินทุนจัดงาน เจ้าอาวาสเสนอแนวทางแก้ไขว่า ถ้าจะให้ดีที่สุดต้องหาสปอนเซอร์ที่มีกำลังพอ เช่น บริษัทใหญ่ ๆ ที่มีเงินมาก ปัญหาคนพาเรือก็ไปจ้างฝีพายที่อื่น ปัญหาการเชิญเรือไม่ได้ตามเป้าเพราะเขาเรียกค่าเชิญมากเกินไปเกินกำลังที่จะจ่าย บางปีก็มีปัญหาเรื่องฝนตก แข่งเรือไม่ได้ก็ต้องหยุดแต่ก็ไม่ได้นำเสนอวิธีแก้ไขไว้

ข้อเสนอแนะลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวทั้ง 2 รูป กล่าวว่า ต้องมีผู้สนับสนุน โดยเจ้าอาวาสชี้แจงว่า ต้องมีแรงผลักดันหลาย ๆ ด้าน เช่น หน่วยงานราชการทั้งระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เจ้าของพื้นที่คือหมู่บ้านนี้ต้องเป็นตัวตั้ง และต้องหาแรงสนับสนุนเจ้าภาพใหญ่ ท่านเจ้าคุณมองว่า คนต้องชอบ และเรือต้องนำชัยชนะมาบ้างเป็นการชูกำลังใจ ในส่วนของความคิดเห็นเพิ่มเติมเจ้าอาวาสว่า ผู้ใหญ่ควรจะไปเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ทำงานได้อย่างเต็มที่ควรจะให้เฉพาะคำแนะนำอย่าไปควบคุมอีก งานจะไม่เดินหน้าไปได้ก็จะเท่าเดิมนี่แหละ ส่วนท่านเจ้าคุณว่า เขาเรือระดับหมู่บ้านแข่งกัน เอาล่ำที่ชนะไปแข่งระดับตำบล เอาระดับตำบลเข้าไปแข่งระดับจังหวัด ต่อนั้นก็ไประดับภาค เอาภาคละ 3 ลำของประเทศมาแข่งกันทั้งหมด 4 ภาค เป็น 12 ลำ รัฐต้องมีบให้เพียงพอและต้องให้ความสำคัญกับการแข่งเรือยาวด้วย

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง (In-Depth Interview) ฆราวาส 14 คน มีดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลมีเพศชาย 9 คน เพศหญิง 5 คน อายุอยู่ในช่วง 38 – 63 ปี การศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – ปริญญาตรี รายได้เฉลี่ย 50,000 – 300,000 บาท ต่อปี อาชีพหลักทำนาถึง 11 คน ข้าราชการครู 2 คน และลูกจ้างชั่วคราว 1 คน อาชีพเสริม มีเลี้ยงเป็ดเป็นต้น

ประเด็นความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า เข้าใจในกรอบแคบ ๆ บางคนไม่รู้เลย ด้านลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวประเด็นความเห็นต่อประเพณี พบว่า ทุกคนต้องการให้มีการแข่งเรือยาวต่อไป วิธีบริหารจัดการ พบว่า เรื่องสำคัญก็คือเงินทุน การประชุมเพื่อตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานแผนกต่าง ๆ วิธีการดูแลรักษาเรือ พบว่า มีคณะกรรมการชุดหนึ่งช่วยกันดูแล รูปแบบการตอบแทนเจ้าของเรือคือเงินค่าชักลากและค่าอาหาร ถ้วยหรือโล่รางวัลกรณีเรือแข่งชนะ สำหรับฝีพายเรือก็คือเงิน การประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างระบุว่าน่าจะเพียงพอกับงานแข่งเรือยาวประเพณีที่นี้ เพราะที่จริงแล้วงานก็ไม่ได้จัดยิ่งใหญ่อะไรมากนัก

ด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจ พบว่า กระทบในด้านลบคือต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากภาวะปกติ ผลกระทบต่อสังคม พบว่า มี 2 ด้าน คือด้านบวก เช่น ก่อให้เกิดความสามัคคี ญาติพี่น้องได้มาพบปะกัน และด้านลบ เช่น การดื่มของมึนเมาแล้วทะเลาะวิวาทซึ่งทางเจ้าภาพก็พยายามแก้ไขอยู่ ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ไม่ได้มีผลกระทบแต่อย่างใด

ปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่า ปัญหาหนักสุดก็คือเรื่องเงินสนับสนุน บางคนก็เสนอแนวทางแก้ไขว่า ขอการสนับสนุนจากส่วนต่าง ๆ เช่น อบต. ห้างร้าน แหล่งทุนต่าง ๆ ปัญหาการบริหารจัดการ บางอย่าง เช่น ข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ บริเวณวัดกว้างอยู่แต่หลวงปู่ให้จำกัดสถานที่ไว้มากเกินไป วิธีแก้ไขคือต้องเปิดให้ใช้สถานที่อย่างเสรีมากกว่าที่เป็นอยู่

จัดเก็บสิ่งของอยู่บ้าง จำนวนผู้มาเที่ยวงาน พบว่า มีไม่มากนัก แต่ถ้าจะถือว่าจัดเป็นประเพณีระดับหมู่บ้าน เท่านั้นก็นับว่ามาก เรือยาวที่นำมาแข่ง พบว่า มี 2 ประเภท คือ เรือโบราณอีสาน และเรือมาตรฐาน จำนวนฝีพาย 40 คน พฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการแข่งเรือยาว พบว่า กรรมการตัดสินอยู่ในเกณฑ์ดี กรรมการปล่อยเรือค่อนข้างช้า การประกบคู่เรือบางคู่ไม่เหมาะสม ฝีพายส่วนมากทีมเดียวกันจะใส่ชุดแข่งที่เหมือนกัน แต่บางทีมอายุของฝีพายน่าจะต่างกันมาก กองเชียร์มีจำนวนน้อยมาก สนามแข่งเรือใช้ได้ ส่วนตรงที่คนดูยังต้องแก้ไข เช่น เรื่องความสะดวกสบาย แม่น้ำที่ใช้แข่งเรือน้ำเต็มตลิ่งเหมาะมากสำหรับการแข่งเรือ

สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ห้องน้ำ-ห้องสุขา สถานที่พัก/ห้องพัก และสถานที่ดู/นั่งดู ยังต้องปรับปรุง ส่วนสถานที่จอดรถและร้านอาหาร/เครื่องดื่มไม่มีปัญหา กิจกรรมส่งเสริมการแข่งขัน พบว่า มีมากชนิดแต่ยังน้อยด้วยจำนวน ลักษณะการอนุรักษ์ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เช่น การร่วมกันเป็นเจ้าภาพ โดยทำหน้าที่ในแผนกต่าง ๆ การส่งเรือเข้าร่วมแข่งขัน และการเข้ามาเที่ยวงาน กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ยังไม่หลากหลายพอ และมีปัญหาการประชาสัมพันธ์ สถานที่ดูเรือแข่ง

6. สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พระสังฆาธิการมีความเข้าใจมากกว่าประชาชน และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการให้มีการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวนี้ไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนให้มาเที่ยวงาน มีเงินรางวัล มีการบริหารจัดการ

2. ผลกระทบของภาพรวมต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม พบว่า ด้านเศรษฐกิจส่วนมากจะเป็นด้านลบ กล่าวคือชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อาจจะมีรายได้เกิดจากการขายสินค้าบ้าง แต่ส่วนมากจะเป็นคนที่มาจากหมู่บ้านอื่น ด้านสังคมมีผลกระทบ 2 ด้าน คือ ด้านดีก็คือทำให้เกิดความสามัคคีรักใคร่กัน ญาติพี่น้องได้มาพบปะกัน ส่วนด้านไม่ดีก็คือมีการดื่มของมึนเมาแล้วนำไปสู่การทะเลาะวิวาท ด้านการประกอบอาชีพมีผลกระทบน้อยมากก็คือสร้างอาชีพชั่วคราวสำหรับฝีพาย และมีการขายสินค้า แต่การแข่งขันเรือไม่ได้ช่วยวงการประกอบอาชีพหลักของประชาชนแต่อย่างใด

3. ปัญหาในการแข่งขันเรือยาวประเพณีและแนวทางแก้ไข พบว่า ปัญหาหลักคือเงินทุนจัดงาน ซึ่งทางออกของปัญหาก็คือต้องการสนับสนุนจากบริษัทใหญ่ ๆ ปัญหาการบริหารจัดการ ปัญหาอันเกิดจากธรรมชาติ เช่น ฝนตกหนักต้องแข่งบ้าง ทางแก้ไขปัญหาคือขึ้นอยู่กับคณะกรรมการ

4. ข้อเสนอแนะลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือ พบว่า เงื่อนไขหลักคือต้องมีเงินและคนช่วยบริหาร มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม หรือถ้าต้องการเพียงแต่จะให้อยู่ได้นาน อาจจะกลับไปทำแบบวิธีดั้งเดิมคือเชิญเฉพาะเรือลุ่มน้ำชีใกล้กันไม่ต้องลงทุนมาก

7. อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว พบว่า ทุกคนต้องการให้มีประเพณีการแข่งขันเรือยาวคงอยู่ต่อไป ประเด็นนี้อธิบายได้ว่า ประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่สนามแข่งบ้านฝักกาดหญ้า อำเภอเสลภูมินี้แม้จะไม่โด่งดังเหมือนที่อื่น และไม่ใช่ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบ แต่ในความเป็นวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านของไทยมานับนานย่อมจะสำคัญเป็นเอกลักษณ์ของสังคมที่แสดงว่ามีความเจริญมาตั้งแต่อดีตหรือเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้สังคมมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และวัฒนธรรมประเพณีจะสืบสานต่อไปได้จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สืบสานไว้ สอดคล้องกับที่โสภณ เดชา (2527, หน้า 7) กล่าวว่า การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ดังนั้นในการวางแผนการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดจึงต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมและธรรมชาติ

2. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ด้านเศรษฐกิจคือการสร้างรายได้แก่ชาวบ้านกล่าวได้ว่าเกือบจะไม่มีเลย อาจจะพอมีบ้างก็เป็นเรื่องการขายสินค้าแต่ก็มีจำนวนไม่มาก คนที่ได้รับผลกระทบด้านนี้จะมาจากต่างถิ่นไม่ใช่คนในหมู่บ้าน ส่วนด้านรายจ่ายชัดเจนคือทุกคนครบครันมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เงินหมุนเวียนในงาน น่าจะประมาณ 500,000 บาท ประเด็นนี้อธิบายได้ว่า การแข่งขันเรือยาวประเพณีในสนามแข่งนี้เป็นเพียงการจัดเพื่อมุ่งจะรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้เท่านั้น ไม่ได้จัดยิ่งใหญ่ ถ้าต้องการจะให้เกิดรายได้แก่ชาวบ้านนั้นต้องจัดให้ยิ่งใหญ่ไปมากกว่านี้ การประกอบอาชีพไม่มีผลกระทบเลย ด้านสังคมมีผลกระทบ 2 ด้าน คือด้านบวก ซึ่งได้แก่ ทำให้เกิดความสามัคคีรักใคร่กัน ญาติพี่น้องได้มาพบปะกันได้ความสนุกสนาน ด้านลบก็คือทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า ผลกระทบทางสังคมนี้เป็นแบบทั่วไปเมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่า ปัญหาเงินทุนหนักที่สุด แม้จะได้จากองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ ส.ส.ส.จ. ห้างร้าน การเก็บบัตรเข้าชม และอื่น ๆ ก็ยังคงมีปัญหา ทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ก็คือการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร และบุคลากรสายงานต่าง ๆ ของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น กำพล แสนบุญเรือง (2542, หน้า 59) ได้กล่าวว่า ควรมีส่วนร่วมในลักษณะการเป็นสมาชิก การเข้าร่วมประชุม การเป็นสมาชิกที่บริจาคเงิน เป็นกรรมการ และเป็นประธานกรรมการ มีส่วนร่วมโดยตรง ทางอ้อม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์ การประเมินผล ปัญหา ปัญหาคณะกรรมการบางคนไม่ทำหน้าที่แก้ไขด้วยการสับเปลี่ยนช่วยเหลือกันจากกรรมการฝ่ายอื่น

4. ข้อเสนอแนะลักษณะการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว พบว่า มีแบบที่มีลักษณะก้าวหน้า ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมได้ก็คือ ต้องมีผู้สนับสนุนหลักรายใหญ่ และต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง การมีส่วนร่วม และแบบที่มีลักษณะถอยกลับไปในยุคอดีต มุ่งหวังแต่เพียงการอนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่เท่านั้น คือการจัดงานประเพณีไม่ต้องไปเชิญเรือทางไกลมาเพราะมีค่าใช้จ่ายสูง เชิญเฉพาะเรือลุ่มน้ำชี การเลี้ยงอาหารแบบมีเจ้าภาพ ประเด็นนี้อธิบายได้ว่า แม้จะเสนอไว้เป็น 2 แบบ กลุ่มที่เสนอรูปแบบที่ 2 นั้น เพราะมีความกังวลเรื่องที่มาของเงินในการจัดงาน ถ้าต้องใช้จ่ายมากก็จะเดือดร้อนถึงคนและชาวบ้าน เพราะ

เงินจัดงานส่วนหนึ่งได้มาจากการบริจาคของชาวบ้าน แต่ถ้ามีเงินมากเพียงพอก็ต้องการจัดงานให้ยิ่งใหญ่ การที่จะมีเงินเพียงพอ นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย เมื่อส่วนร่วมมีมากพอ การจัดงานก็จะมี ความโดดเด่นขึ้นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาคหรือระดับชาติได้ นักท่องเที่ยวก็จะรู้ว่า ถ้าอยากดู ประเพณีแข่งเรือยาวที่ยิ่งใหญ่ของภาคอีสานต้องไปร้อยเอ็ด ประเพณีนี้ก็จะอยู่คู่กับชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ตลอดไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลและมหาเถรสมาคมควรจะมีร่วมกันจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่ประชาชนและคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกที่ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรมประจำเพื่อให้เห็นสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเป็นการช่วยอนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรมไว้ได้ และรัฐบาลควรให้ความสำคัญในด้านนี้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบในงานส่วน นี้ โดยมีนโยบายให้ทุกส่วนงานของราชการ เมื่อมีการจัดงานด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องเข้าไปมี ส่วนร่วม ให้ถือว่าเมื่อเจ้าภาพจัดงาน มหาเถรสมาคมก็ควรตรวจสอบดูเขตปกครองว่า ที่ไหนมีประเพณี วัฒนธรรมอะไร ให้ถือว่าเป็นภาระรับผิดชอบของเจ้าคณะในเขตปกครองต้องช่วยเหลือ โดยเข้าไปมีส่วนร่วม และเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมด้วย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ เงินทุนในส่วนที่ไม่เพียงพอ นั้นคณะกรรมการสามารถหาได้จาก การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยมีหนังสือไปเชิญให้มามีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนงาน ดำเนินงาน ตัดสินใจ การประเมินผล บริจาคเงินและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัด งานและร่วมในผลประโยชน์ ส่วนคณะกรรมการบางคนไม่ทำงานในหน้าที่รับผิดชอบนั้น การตั้ง คณะกรรมการควรตั้งตามความสมัครใจของคนทำงาน จำนวนสมาชิกควรจัดให้พอเหมาะกับงานอย่า ซ้ำซ้อนกันและควรให้คำตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงานตามเป็นจริง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การ แข่งเรือยาวประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างสนามแข่งเรือบ้านฝักกาดหญ้า อำเภอ เสลภูมิ กับสนามแข่งเรือบ้านท่าสะแบง อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด และควรทำการศึกษาวิจัย เปรียบเทียบปัญหาและผลสัมฤทธิ์จากการแข่งเรือยาวประเพณีจังหวัดร้อยเอ็ด บุญบั้งไฟประเพณีจังหวัด ยโสธรและงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

9. บรรณานุกรม

กลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553).

ข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่บ้านฝักกาดหญ้า หมู่ 3 พ.ศ. 2549.

ข้อมูลจากวัดสุปัญญาาราม บ้านฝักกาดหญ้า จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2549.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช ต่อรัฐสภา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554).

แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ช่วงปีการศึกษา 2549-2553).

โสภณ เตชะ. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2527.

10. คำขอบคุณ (Acknowledgement)

โครงการวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เพราะอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณและอนุโมทนา ท่านเจ้าคุณพระศรีมงคลเมธี คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา พระปริยัติธรรมสงฆ์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย นายสุวิทย์ หอมบุญมา นางศุภวรรณ พลไชย สถาบันวิจัยญาณสังวร พระสังฆาธิการและประชาชนชาวบ้าน ผักกาดหญ้าไฉ่น ที่นี้ด้วย